

Konferencija *Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminologijos lygmenys*

REGINA KVAŠYTĖ

Šiaulių universitetas,

Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas

2019 m. spalio 17–18 d. Lietuvių kalbos institute vyko 3-ioji tarptautinė mokslinė konferencija *Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminologijos lygmenys*. Lietuvių kalbos instituto (toliau – LKI) Terminologijos centras tarptautines mokslines konferencijas pradėjo organizuoti 2003 m. ir jos vyksta kas dvejus metus, todėl tai buvo jau 9-oji terminologijos konferencija Vilniuje. Šių metų konferencija didžiausia – į ją susirinko pranešėjai iš Lietuvos ir 16 užsienio šalių (Austrijos, Danijos, Ispanijos, Italijos, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Norvegijos, Rumunijos, Rusijos, Sakartvelo, Slovakijos, Suomijos, Švedijos, Ukrainos, Vengrijos) mokslo institucijų. Į programą buvo įtraukta 32 užsienio šalių ir 13 Lietuvos mokslininkų pranešimų. Tarp dalyvių buvo ir visame pasaulyje garsus terminologijos teoretikas profesorius emeritas iš Danijos Heribertas Pichtas, ir kiti įžymūs terminologai.

Konferenciją pradėjo ir sveikinimo žodį tarė LKI direktorė dr. Albina Auksoriūtė. Pati būdama terminologė, ji priminė terminologijos svarbą besikeičiančiame pasaulyje ir, remdamasi 2005 m. UNESCO užsakymu Tarptautinio terminologijos informacijos centro (INFOTERM) parengtomis *Terminologijos politikos gairėmis*, pabrėžė terminologijos plėtros vaidmenį nacionalinių kalbų raidai: „<...> yra svarbus ryšys tarp individo galimybės vartoti savo gimtąją kalbą visose kultūros, mokslo ir verslo srityse ir ta kalba kalbančios bendruomenės socialinės, ekonominės gerovės. Žmonės, kurių gimtosios kalbos terminologija ir specialioji kalba nėra išplėtoti (ar išplėtoti nepakankamai) arba kurie gimtosios kalbos nevartoja ugdymo ir mokymo srityse, negauna informacijos gimtąja kalba ar ja nebendruoja darbo vietose, neturi palankių sąlygų visapusiškai tobulėti <...> būtinas nuolatinis visų kalbų terminologijos planavimas ir kon-

kretūs teisiniai, finansiniai ir administraciniai veiksmai jam palaikyti“ (GTP, 2005, Preface Vi). A. Auksoriūtė palinkėjo sėkmingos konferencijos, įdomių idėjų ir mokslinių atradimų, naudingų diskusijų ir šilto pabendravimo.

Konferencijos dalyvius pasveikino Europos terminologijos asociacijos (EAFI) prezidentas Henrikas Nilssonas ir Tarptautinio terminologijos informacijos centro (INFOTERM) direktorius Christianas Galinski'is (pastarasis nuotoliniu būdu). Pagrindinė jo išsakyta mintis – kad LKI rengiamos konferencijos yra tapusios puikiu tarptautinio ir nacionalinio lygmens terminologų bendradarbiavimo pavyzdžiu. Prisiminęs savo partitį (terminologų renginiuose Vilniuje jis yra dalyvavęs tris kartus) ir Lietuvos terminologų dalyvavimą INFOTERM veikloje (išskyrė A. Auksoriūtės, kaip šios organizacijos prezidentės nuo 2009 iki 2018 m., indėlių, Ch. Galinski'is pabrėžė, kad rengiamos konferencijos tobulėja ir kad profesionaliau vykdoma veikla, nes pavyko suburti terminologijos klausimais suinteresuotus žmones, ir palinkėjo toliau tęsti pradėtus darbus bei aprėpti naujas veiklos sritis.

Konferenciją pradėjo du iš trijų kviestinių pranešėjų. Profesorius dr. Johanas Mykingas iš Bergeno universiteto (Norvegija) kalbėjo apie terminų formavimą – požiūrį į teorines nuostatas ir jų pasikeitimą šiuolaikinėje terminologijos teorijoje, ypač aktualizuojamas motyvacijos reikšmę. Maskvos valstybinio M. V. Lomonosovo universiteto (Rusija) profesorė dr. Larissa Manerko – apie kognityvinę terminologiją kaip būdą suprasti žinių struktūras specialiajame diskurse ir terminologinėse sistemose.

Kita plenarinio posėdžio dalis prasidėjo vaizdo pranešimu, kurį perskaitė Blanca Stella Giraldo Perez (bendraautoris Ch. Galinski'is). Pranešime buvo kalbama apie šaltinius bei praktines priemones, kuriomis galima būtų naudotis mokant ir mokantis terminologijos, kad būtų pasiektas geriausias rezultatas. Susirinkusieji išklausė pranešėjos iš Italijos Elenos Chiocchetti įžvalgas apie terminologijos darbą Pietų Tirolyje – daugiakalbėje Šiaurės Italijos provincijoje – siekiant plėtoti vokiečių teisės terminiją, kurios reikia vietinei viešajai administracijai, ir kurti naujus terminus bei tvarkyti terminų bankus. Lia Karosanidze'ė iš Tbilisio valstybinio universiteto A. Chikobavos kalbotyros instituto apžvelgė terminų banko raidos istoriją ir ateities perspektyvas Sakartvele, o Dmitry'us Shilovskiy'us iš Maskvos valstybinio A. I. Jevdokimovo medicinos ir odontologijos universiteto (Rusija) skyrė dėmesį tam tikrai tarpdalykinės terminologinės komunikacijos specifikai ugdant medicinos studentų sisteminių mąstymą.

Trečioji kvietinė pranešėja – dr. Anita Nuopponen iš Vasos universiteto (Suomija) – nagrinėjo terminologijos mokslo švietimo aspektus. Remdamasi terminologijos kursų ir mokymo aprašais ji aptarė įvairius šiuolaikinio mokymo tipus, taikomus skirtingoms klausytojų grupėms. EAFT prezidentas Henrikas Nilssonas, šįkart kaip *C.A.G Mawell / Next* atstovas, kalbėjo apie naujų profesinių veiklų, susijusių su terminų tvarkymu, atsiradimą ir terminologų statusą Europoje, ypač Švedijoje. O kolegės iš Kroatų kalbos ir kalbotyros instituto (Kroatija) Ana Ostroški Anić ir Martina Pavić aptarė aviacijos terminų duomenų bazės anglų ir kroatų kalbomis kūrimą taikant semantinių rėmų principą.

Vėliau konferencijos dalyviai tęsė darbą sekcijose. Sekcijoje A (čia darbas vyko anglų kalba) pranešimus perskaitė Esztera Sermann ir Dóra Mária Tamás iš Vengrijos (apie tai, kaip aprašomi, klasifikuojami terminų bankai ir kt. virtualūs terminų ištekliai), Igoris Kudashevas ir Olga Semenova iš Suomijos, Tamperės universiteto (apie projektą, kurio metu rengiamas teminis suomių ir rusų medicinos terminų žodynas), Marekas Łukasikas ir Piotras Sulikas iš Lenkijos, Slupsko Pamario akademijos (apie kai kuriuos vertėjams aktualius klausimus, susijusius su naudojimosi internete priemonėmis specializuotais vertimų žodynais), ir Lietuvos tyrėjai – Sigita Rakevičienė ir Liudmila Mockienė iš Mykolo Romerio universiteto bei jų bendraautoris iš Vytauto Didžiojo universiteto Andrius Utkas (apie specializuotos anglų–lietuvių kalbų terminų duomenų bazės kūrimą).

Sekcijos B (pranešimai buvo skaitomi lietuvių kalba) darbą pradėjo Šiaulių universitetui ir Latvijos universiteto Latvių kalbos institutui atstovaujanti Regina Kvašytė, kurios pranešimas buvo skirtas lietuvių ir latvių terminijos gretinamiesiems tyrimams. Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojos Jolanta Kovalevskaitė ir Agnė Bielinskienė išsamiai aptarė vieną iš jų dėstomame kurse *Terminologija ir terminografija* taikomų mokymo ir mokymosi formų – deskriptyviosios terminologijos projektą. Vidas Valskys, dirbantis Lietuvos kariuomenės Mokymo ir doktrinų valdyboje, nagrinėjo karybos terminų tvarkybos aktualijas, o LKI Terminologijos centro darbuotojas Alvydas Umbrasas atskleidė žodžio *terminas* vartosenos įvairovę *Lietuvių kalbos žodyne*.

Konferencijos antrosios dienos programą pradėjo Slovakijos mokslų akademijos L. Štūro kalbotyros instituto terminologas Miroslavas Zumrīkas, kurio pranešimas buvo skirtas terminologijai ir institucinei ontologijai, – remdamasis teisės tekstais pagrindinę dėmesį sutelkė į veiksmažodžius kaip

svarbų teismų sprendimų kalbos dėmenį. Dace Šostaka iš Latvijos universiteto aptarė teorinius terminijos automatizavimo ir lokalizavimo aspektus, o Jana Levická iš Slovakijos mokslų akademijos L. Štūro kalbotyros instituto – būdvardžių priesagų produktyvumą slovakų medicinos terminijoje. Sekcijos posėdį baigė Kristianas Lewisas iš Kroatų kalbos ir kalbotyros instituto, perskaitęs pranešimą apie netikruosius vertėjų draugus kroatų terminijoje ir pateikęs tam tikras rekomendacijas, kaip vengti tokių atvejų.

Toliau darbas, kaip ir pirmąją konferencijos dieną, vėl vyko paralelinėse sekcijose. Sekcijoje A pranešėjų dėmesys daugiausia buvo skirtas kognityviniams terminologijos aspektams. Permės valstybinio universiteto (Rusija) terminologė Larisa Alekseeva perskaitė su bendradaviais – kolege iš universiteto Svetlana Mishlanova ir profesoriumi emeritu iš Kopenhagos verslo mokyklos (Danija) Heribertu Pichtu, kuris taip pat dalyvavo konferencijos darbe, – parengtą pranešimą apie metaforų ciklą terminų kūrimo procese. Kitų dviejų terminologijų iš Rusijos – Anastasios Sharapkovo (Maskvos valstybinis M. V. Lomonosovo universitetas) ir Margaritos Lazarevos (Permės valstybinis universitetas) – pranešimai taip pat buvo skirti metaforoms. Pirmoji aptarė kultūrinės specifikos žodžių vartimą biologijos terminais, o antroji – mitologinių metaforų vartojimą bakterijoms pavadinti. Kaliningrado valstybinio technikos universiteto (Rusija) atstovė Elena Logunova kalbėjo apie kognityvinius ekonomikos kompiuterijos terminų aspektus.

Tuo pačiu metu vyko sekcijos B posėdis. Daiva Aliūkaitė (Vilniaus universitetas) perskaitė kartu su Danguole Mikulėniene (LKI) parengtą pranešimą apie paveldėtų ir naujų terminų problemas tradicinės dialektologijos ir šiuolaikinių regioninių kalbų diskurse. Nijolė Bliūdžiuvienė (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka) aptarė informacijos ir dokumentavimo terminų standartizaciją, o jos kolegė Violeta Černiauskaitė – natūralios ir dirbtinės kalbos norminimo ypatumus bibliotekininkystės terminijoje. LKI Terminologijos centro vadovės Palmiros Zemlevičiūtės pranešimas buvo skirtas terminijos istorijai – ji išnagrinėjo XIX a. pab. ir XX a. pr. vartotus žmogaus lytinių organų pavadinimus.

Dėl neatvykusių kai kurių pranešėjų susidarė galimybė nebeskirstyti darbo į sekcijas, o visiems toliau kartu klausyti pranešimų. Suvalkų valstybinės aukštosios profesinės prof. Edvardo F. Ščepaniko mokyklos (Lenkija) profesorius Siergiejus Grinevas-Griniewiczzius perskaitė pranešimą apie terminologiją *statu nascendi* – ankstyvosios terminijos formavimo

ypatumus teisės terminijoje (bendraautorė Elvira Sorokina iš Rusijos, Maskvos regiono valstybinio universiteto). Buvo išklaustyta Konstantino Averbukho iš Maskvos valstybinio Baumano technikos universiteto (Rusija) parengtas pranešimas apie profesinį tapatumą terminologiniu aspektu. Madrido Karolio III universiteto (Ispanija) atstovas Ricardo Eito-Brunas savo pranešime pažiūrėjo į terminiją kaip inžinerijos pagrindą, o Nino Skhirtladze'ė iš Tbilisio valstybinio universiteto A. Chikobavos kalbotyros instituto (Sakartvelas) – į dialektinę ir archajinę leksiką kaip šiuolaikinės kartvelų terminijos šaltinį.

Baigiamasis konferencijos posėdis buvo skirtas lietuvių terminologijos klausimams ir visus juos perskaitė LKI mokslo darbuotojos. Asta Mitkevičienė aptarė terminus su alternatyviais jungtukais, Aušra Rimkutė-Ganusauskienė – šiuolaikinius avalynės pavadinimus, Dalia Sviderskienė – termino *žemėvardis* vartoseną, o Lina Rutkienė – statybos terminijos hibridinių dūrinių darybą ir raidą.

Pabaigoje norėtusi pasidžiaugti, kad konferencijos dalyviams buvo surengta ekskursija į Litanistikos židinį, taip pat sudaryta galimybė pabendrauti neformalioje aplinkoje ir pasižvalgyti po Vilnių. Tokios veiklos visada suteikia pridėtinę vertę mokslo renginiams: skleidžia informaciją apie šalį, skatina glaudesnę bendravimą, iš kurio neretai išsivysto bendradarbiavimas, ir plėtoja tarpusavio ryšius. Ačiū už šių metų terminologijos šventę rengėjams (LKI Terminologijos centrui), rėmėjams (Lietuvos mokslo tarybai) ir partneriams (*Go Vilnius*).

Gauta 2019-11-25

Regina Kvašytė

Šiaulių universitetas

P. Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts

Akadēmijas laukums 1, Rīga LV-1050, Latvija

E. paštas regina.kvasyte@su.lt